

10 JAAR SWPBS

On behalf of the Association for Positive Behavior Support (APBS), it is my great pleasure to congratulate the Netherlands for achieving an important milestone in sustaining Positive Behavior Interventions and Supports (PBIS) practices in schools for ten years. APBS is an international, multidisciplinary organization consisting of >1,500 members (school educators, researchers, university professionals, families, and consumers) who are dedicated to applying the PBS framework within diverse contexts across a wide array of systems (e.g., schools, organizations) for the purpose of reducing challenging behaviors and improving quality of life. APBS emerged as an organization in 2003 to expand and disseminate applications of PBS as well as promote the science underlying the practices. APBS is governed by board members who are both nominated and elected by the APBS membership.

As PBS became more widely embraced as an approach to be implemented in schools (i.e., PBIS), APBS began to expand, forming state, regional, and international APBS networks that support geographic and culturally thematic implementations of PBS. Starting in 2014, Dr. Heather George, who was the president of APBS at that time, began working with key stakeholder in The Netherlands to facilitate the development of a country-wide plan for implementing and sustaining PBIS that included development of a School-Wide PBS (SWPBS) Team NL. The plan established several goals that would guide the team in furthering the Netherlands mission through dissemination, evaluation, professional development, and technical assistance. In 2015, the SWPBS Nederland was established as an APBS network, with the results today showing a durable and enthusiastic organization dedicated to building capacity of schools with attention to sustainability by ensuring contextual fit to Dutch values and culture.

Dr. Rose Iovannone
President of APBS

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord

Rose Iovannone

Kandinsky College, Nijmegen
Wil Boezen

10 jaar PBS in Nederland 2
Anita Blonk & Trees Das

CBS Het Lichtschip, Ens
Gerrie den Toom

10 jaar SWPBS conferentie 5

"Staying true to our PBS", 15
the future of PBIS
Don Kincaid

PBS in een notendop 6
Trees Das & José Wichers-Bots

PBS team NL 9
"Samenwerken aan de kwaliteit
van PBS in Nederland"
Irna van der Wekke

Collega's over PBS.... 17
Yorneo, Hoogeveen
Els Worst, Ellen Lubbers &
Inge van den Henden

PBS op 12
Berkenhofcollege, Breda
Wendy Huisman

Ds. Joh. v.d. Wendeschool, Kampen
Germa Huls-Heerspink

OBS De Meander, Amersfoort
Joop Stas

Kandinsky College, Nijmegen
Maria Urselmann &
Dorothe Hazenberg

Corderiuscollege, Amersfoort
Nico Meijer

Voorbeelden van.... 20
Gedragsmatrix (NSG)
Tegels (Lingecollege)
Beloningssysteem (OBS De Meander)
Rapportblad (Het Lichtschip)

NSG Groenewoud, Nijmegen
Hanneke Arpots

COLOFON

10 jaar SWPBS is een
uitgave van het
kenniscentrum Gedrag van
Fontys Hogescholen en het
Windesheim
Expertisecentrum PBS

november 2018

fontys.nl/swpbs
pbswindesheim.nl

Samenstelling:
Anita Blonk, Trees Das,
Monique Horvers, Monique
Nelen, José Wichers-Bots

Redactie en eindredactie:
Monique van der Aa

Vormgeving:
Fontys OSO

Drukwerk:
Canon Nederland

**Fontys Opleidingscentrum
Speciale Onderwijszorg**
Postbus 90900
5000 GA Tilburg

Windesheim
Postbus 10090
8000 GB Zwolle

10 JAAR SWPBS IN NEDERLAND

De invoering van SWPBS in Nederland vroeg om verschillende activiteiten de afgelopen 10 jaar: het ontwikkelen van een 'Nederlandse' SWPBS, het onderzoeken van de Nederlandse praktijk, samenwerken in Nederland en delen van praktijken.

ONTWIKKELEN

10 jaar geleden hebben een aantal organisaties tegelijkertijd een start gemaakt met het uitdragen van SWPBS in Nederland.

Dat deden zij door het opleiden van professionals in het gedachtegoed van SWPBS en het aanbieden van begeleidingstrajecten aan scholen die SWPBS wilden gaan implementeren.

Om zelf de nodige kennis en vaardigheden op te doen werden medewerkers van hogescholen en andere organisaties opgeleid tot PBS coach door de uit Nederland afkomstige Annemieke Golly uit Oregon. Daaraan voorafgaand waren verschillende mensen hun licht al gaan opsteken in de Verenigde Staten bij de Universiteit van Oregon en de jaarlijkse APBS conferentie (Association for Positive Behavior Support).

Verschillende organisaties hebben de afgelopen 10 jaar gewerkt aan het vertalen en inpassen van SWPBS in de Nederlandse onderwijscultuur: de hogescholen Fontys en Windesheim, PI Research, Yorneo (Inge Reijnders en collega's, later PBSIng) en Picapedia (Monique Baard).

De landelijke ontwikkelgroep en de datagroep kwamen jaarlijks meerdere malen per jaar bij elkaar.

In die 10 jaar zijn er boeken geschreven, Amerikaanse boeken vertaald en uitgegeven bij Pica en SWP. Daarnaast zijn er jaarlijks publicaties in Remediaal, Zorgbreed, Tijdschrift voor Orthopedagogiek (diverse themanummers) en andere vaktijdschriften verschenen. Data-instrumenten zijn vertaald en toepasbaar gemaakt voor de Nederlandse situatie (SWIS, ondergebracht bij Praktikon). Websites zijn ontwikkeld waar vrij verkrijgbare materialen te vinden zijn.

www.swpbsnetwerk.nl

Via deze site kunnen de websites van de betrokken organisaties geraadpleegd worden.

Tegelijkertijd werden er steeds meer scholen gecoacht en getraind: individuele scholen, in netwerkverband (een aantal PO, VO of SO scholen bij elkaar), op bestuursniveau (w.o. Scholengroep Rijk van Nijmegen, Yulius, Ambelt, Altra) en op samenwerkingsverband niveau (regio Enschede).

"DE INSCHATTING IS DAT RUIM 350 SCHOLEN SWPBS INTEGREREN IN HUN SCHOOLPRAKTIJK"

Scholen kiezen op welke manier zij ondersteund willen worden in hun schoolontwikkeling. Coaches hebben hierin hun eigen voorkeuren voor ondersteuning; de ene coach zal meer vanuit een min of meer vaste programmastructuur coachen en trainen; de andere coach zal meer vraaggericht werken, en starten waar de school op dat moment behoefte aan heeft. Iedereen heeft voor ogen dat alle vijf pijlers van SWPBS moeten worden ingevoerd; de manier en het tempo waarop is aan de school en de coach.

Sinds 2015 is landelijk centraal komen te staan de duurzame implementatie en hoge kwaliteit van uitvoering van SWPBS in de school.

In monitoring- en kwaliteitsinstrumenten zoals de TFI, BoQ, SET en in de certificeringseisen van SWPBS Nederland is beschreven aan welke criteria de implementatie moet voldoen om SWPBS op een betrouwbare wijze in te voeren. Op deze manier kan een veilig leer- en werkklimaat gerealiseerd worden.

SWPBS IS DOOR HET NEDERLANDS JEUGD INSTITUUT ERKEND ALS 'THEORETISCH GOED ONDERBOUWD'.

Inmiddels is er landelijke erkenning voor SWPBS. De onderwijsinspectie kent SWPBS en de betrokken organisaties; er zijn scholen die het predicaat 'Excellente school' hebben verworven door (o.a.) de implementatie van SWPBS. Scholen worden op basis van landelijke criteria gecertificeerd als SWPBS school en professionals worden gecertificeerd als erkend SWPBS professional in de rol van SWPBS coach, specialist of datamanager.

Andere ontwikkelingen in Nederland zijn het toepassen van de PBS-principes in de sport (bijvoorbeeld de sportclubs in Velden) en in stadswijken (zoals bijvoorbeeld 'PBS in de wijk' in Rotterdam).

ONDERZOEKEN

Met behulp van Raak Publiek subsidies zijn er vanaf 2009 verschillende Nederlandse pilots in scholen uitgevoerd

Vanuit het lectoraat Evaluerend Handelen van Anita Blonk bij Fontys werd in samenwerking met een aantal VO scholen in de regio Nijmegen gestart met **Brede Aanpak Gedrag** (dit was een Nederlandse term die gebruikt werd, gestoeld op de principes van SWPBS).

Dit resulteerde in de beschrijving van de SWPBS implementatie op deze scholen 'SWPBS : schoolbreed gedragsvraagstukken aanpakken in het voortgezet onderwijs, Preventief werken aan een positief schoolklimaat' in 2014.

Een soortgelijk Raak project werd uitgevoerd vanuit het Windesheim lectoraat van Sui Lin Goei en Ria Kleijnen: Onderwijs Zorg en Samenwerking binnen de Keten, maar dan voor het primair onderwijs.

Verdere onderzoeksinitiatieven waren:

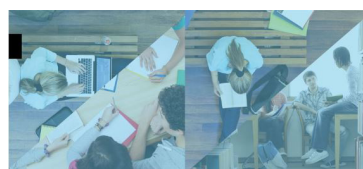
Het onderzoek naar de pedagogische kwaliteit van SWPBS vanuit het Lectoraat Pedagogische Kwaliteit, uitgevoerd door Monique Nelen.

In 2013 verrichte het Instituut voor Toegepaste Sociologie een onderzoek naar de impact van SWPBS op alle betrokkenen in VO scholen in Nijmegen: het personeel, de leerlingen en de ouders.

Vanaf 2015 loopt er een onderzoek naar Sociale veiligheid en SWPBS bij de Ambelt-scholen, regio Zwolle.

Het SWPBS team NL (een groep van mensen die op landelijk niveau de implementatie van SWPBS ondersteunen) was verder betrokken bij de uitvoering van het landelijk pestpreventie onderzoek.

Ook is er het promotieonderzoek van Monique Nelen naar de resultaten van SWPBS op 68 scholen voor primair onderwijs gestart (afronding begin 2020). Hierbij wordt de mate van implementatie in 3 jaren afgezet tegen te verwachten resultaten bij een goede implementatiegraad: een vermindering van gedragsincidenten, vergroting van de sociale veiligheid, bijdrage aan hogere leerprestaties en de vermindering van het aantal individuele ondersteuningsplannen voor leerlingen.

SWPBS: Schoolbreed
gedragsvraagstukken
aanpakken in het
voortgezet onderwijs

Preventief werken aan een positief schoolklimaat

Anita Blonk | Trees Das | Mariëtte Kassen | Hanneke Hoefnagel | José Wichers-Bots (Red.)

SAMENWERKEN

In augustus 2015 werd het SWPBS team NL, na een tweedaagse sessie onder leiding van Heather Peshak George, een feit, voortvloeiend uit het bestaan van de ontwikkel- en datagroep.

De leden van het SWPBS team NL waren Anita Blonk en Monique Nelen van het Windesheim Expertisecentrum PBS, Trees Das van Fontys OSO, Emilie van Leeuwen en Gonnie Albrecht van het Kenniscentrum SWPBS Nederland van Pi Research, Monique Baard van PicaPedia, en Inge Reijnders van Yorneo, later van PBSing.

In datzelfde jaar werd het Netwerk SWPBS Nederland opgericht. Het netwerk (onderdeel van de internationale Association of Positive Behavior Support, APBS) ziet het als haar taak om SWPBS uit te dragen en betrokken en geïnteresseerde partijen te verbinden, landelijke structuren te bouwen om implementatie te ondersteunen en een kwalitatief hoogstaande implementatie te waarborgen om effectieve uitkomsten te realiseren. Scholen en betrokkenen kunnen zich verbinden aan het Nederlandse netwerk door zich aan te melden bij de website. Ook zijn er op allerlei plekken regionale netwerken van scholen ontstaan. In 2017 werd het Europese APBS netwerk opgericht, mede geïnitieerd vanuit Nederland (dr. Sui Lin Goei).

DELEN

In 2008 ontstond het idee om, naar analogie van de jaarlijkse conferenties in de Verenigde Staten, ook een Nederlandse SWPBS conferentie te organiseren om ontwikkelingen in Nederland en daarbuiten te kunnen delen met elkaar. Jaarlijks werd voor dat doel een Amerikaanse keynote spreker naar Nederland gehaald.

In 2009 werd de eerste conferentie door het lectoraat van Anita Blonk van Fontys georganiseerd. Anita Blonk verzorgde de keynote over het belang van het gedachtengoed van SWPBS voor het schoolbreed aanpakken van gedragsvraagstukken. Twee Amerikaanse sprekers die ons hadden geïnspireerd op de APBS conferentie in 2009 waren uitgenodigd: Michael Kennedy verzorgde een tweede keynote met zijn visie op hoe implementatie van

SWPBS op organische wijze kan plaatsvinden, en Heather Hatton verzorgde een boeiende presentatie met haar zeer systematische aanpak voor het aanleren van gedrag. Samen verzorgden zij een masterclass. Daarnaast waren er een aantal workshops.

Het format voor de jaarlijkse conferentie was geboren. Vanaf dat moment werd de conferentie in samenwerking met Hogeschool Windesheim georganiseerd.

Ieder jaar kozen we op de APBS conferentie in maart de keynote spreker voor de volgende Nederlandse conferentie. Het kiezen gebeurde zorgvuldig: de boodschap van de keynotespreker moest aansluiten bij de ontwikkelingen van SWPBS in Nederland en daarnaast moest er een inspirerend verhaal komen. Vooraf gaand aan de conferentie bezochten de keynote sprekers meerdere scholen om zo voor zichzelf te ontdekken hoe SWPBS er in Nederland uitziet.

Vanaf volgend jaar zal PI Research de jaarlijkse conferentie mee gaan organiseren. Dan werken de drie organisatie van het PBS Team NL, ook op dit vlak, samen.

Anita Blonk en Trees Das

10 JAAR SWPBS CONFERENTIE

2009 Michael Kennedy, Anita Blonk, Heather Hatton

Building Faculty Supports for Behavior

Initiatives: Strong Roots Yield Better Results

Brede Aanpak van Gedrag: continuüm van doelgericht en evaluerend handelen in een team

Scaffolding classroom management with positive behavior support: consistent teacher behavior builds success

2010 Tim Lewis

The Road Not Taken: Making a Difference in Students Lives

2011 George Sugai

PBIS: Past, Present & Future

2012 Rob Horner

Schoolwide PBIS: What, Why, How

2013 Terry Scott

Transition from Tier 1 to Tier 2 interventions

2014 Heather Peshak George

PBIS for the Whole Child

2015 Kent McIntosh

Integrating Academic and Behavior Support into One System: Rationale and First Steps

2016 Scott Ross

Bullying Prevention in Positive Behavioral Interventions and Supports

2017 Brandi Simonsen

Classroom PBIS: Make Every Moment Count

2018 Don Kincaid

Effective Alignment

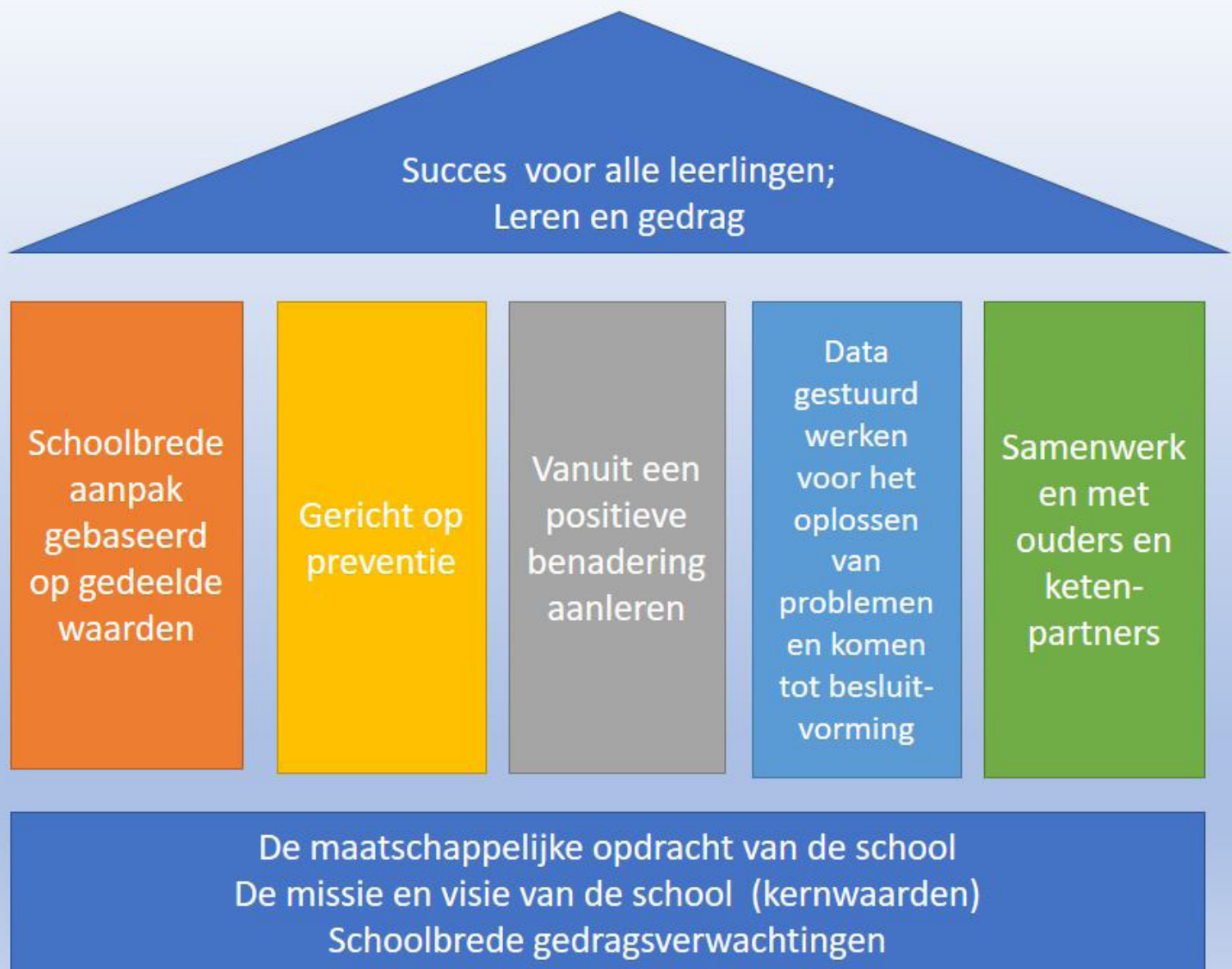
SWPBS in een notendop

School Wide Positive Behaviour Support is een meerjarig schoolontwikkelingsmodel. SWPBS scholen realiseren een veilig leer- en leefklimaat voor alle betrokkenen.

Deze scholen:

1. hebben **schoolbreed waarden** geformuleerd met de daarbij behorende **gedragsverwachtingen**
2. werken **preventief**, zij voorkomen zoveel mogelijk gedrags -en leerproblemen
3. werken vanuit een **positieve insteek**, zij leren de heldere, eenduidig geformuleerde gedragsverwachtingen aan en oefenen en waarderen deze
4. werken **planmatig en systematisch** op basis van data
5. werken met **ouders en ketenpartners**

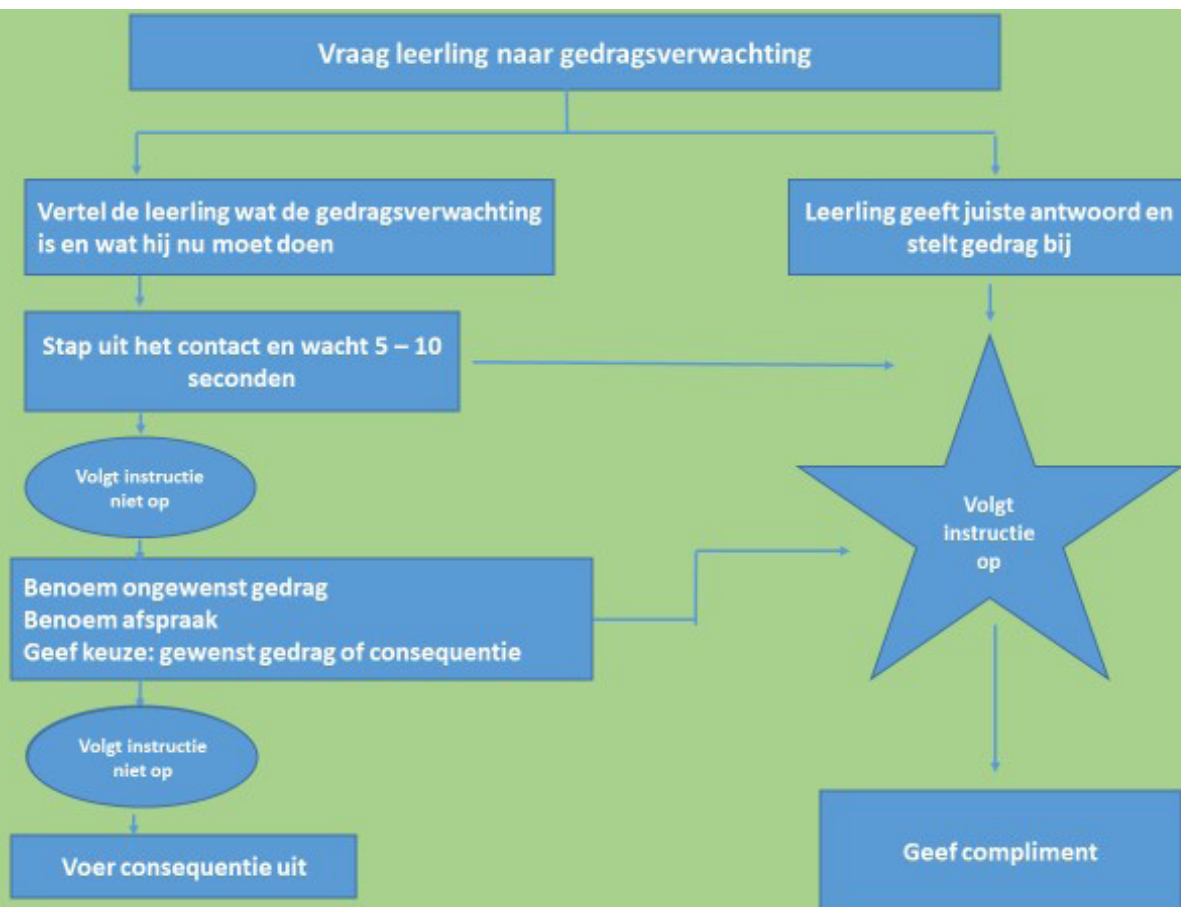
Op SWPBS scholen hangen de waarden met de gedragsverwachtingen duidelijk zichtbaar op verschillende plekken in de school.

Figuur 1: het fundament en de pijlers van SWPBS (Nelen et al, 2016)

Op een SWPBS school zijn concrete gedragsverwachtingen op basis van gekozen waarden geformuleerd. Deze worden schoolbreed aangeleerd met behulp van gedragslessen. De gedragslessen, vastgelegd in lesbrieven, worden door alle leraren eenduidig gegeven. De gedragslessen zijn opgenomen in het lesrooster. De instructie over en het oefenen van het gedrag wordt gedaan op de plaats waar het hoort; de gedragsles over bijvoorbeeld het toiletgebruik vindt in het toilettenblok plaats. De organisatie van de school, zoals de inrichting van het gebouw en de dagindeling, is erop gericht om probleemgedrag te voorkomen.

Er wordt gewerkt met een eenduidig systeem van waarderen en consequenties. De correcties worden persoonsonafhankelijk gegeven. Het gedrag van de leerling wordt afgewezen, niet de leerling als persoon. Er is minimale aandacht voor licht ongewenst gedrag. Er is een eenduidige reactieprocedure voor het reageren op probleemgedrag dat door het team als storend wordt ervaren. Ook is duidelijk wat de consequenties zijn bij herhaaldelijke overtredingen.

Figuur 2: de reactieprocedure (naar Golly & Sprague, 2015)

Op een SWPBS school wordt systematisch gewerkt aan **moeilijke onderwijssituaties (MOS)** die zich voordoen. Een MOS wordt gedefinieerd als 'een situatie waarin een leerling niet laat zien wat de leraar verwacht'. De MOS wordt zorgvuldig in kaart gebracht. Of er wordt systematisch gewerkt vanuit een incidentenregistratiesysteem, waarbij onderscheid tussen klein en groot probleemgedrag eenduidig gedefinieerd is.

Voldoet meer dan 20% van de leerlingen niet aan de verwachting, dan wordt er schoolbreed opnieuw les gegeven over de verwachting. Gaat het om een klein groepje leerlingen (10-15%) dan wordt een Tier 2 interventie, geschikt voor een kleine groep leerlingen, ingezet. Procedures voor het inzetten van deze Tier 2 interventie zijn door de school vastgelegd. Gaat het om een enkele leerling dan wordt datagestuurd gezocht naar effectieve interventies op maat. Er worden gegevens verzameld over welk ongewenst gedrag waar, bij wie, wanneer en waarom plaats vindt en waar, bij wie en wanneer dit gedrag zich niet voordoet. Dit gebeurt in samenwerking met de leerling, collega's, ouders en eventuele ketenpartners.

Meer gelaagd model van preventie, instructie, interventie & ondersteuning

Tier 3: Tertiaire preventie

Het verminderen van de intensiteit en/of complexiteit van individueel probleemgedrag dat resistent is voor groene en gele interventies.

Intensieve, geïndividualiseerde Interventies & Ondersteuning

De meest intense instructie (meer tijd, verlaagde focus, verkleinen van groepsgrootte) en interventies op basis van individuele behoeften van de leerling, naast en afgestemd op academische en gedragsinstructies en -ondersteuning van Tier 1 en 2.

Tier 2: Secundaire preventie

Het verminderen van het aantal bestaande gevallen van probleemgedrag door middel van efficiënte en snelle reacties op dat probleemgedrag.

Aanvullende interventies & Ondersteuning

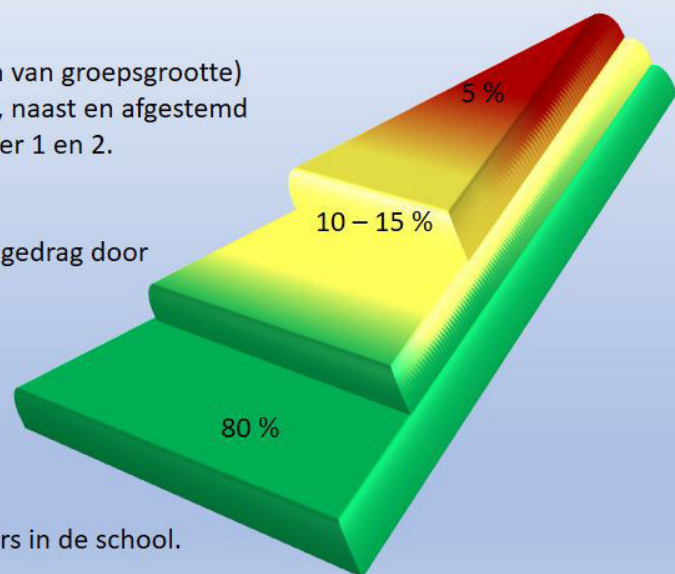
Meer gerichte instructie / interventies en aanvullende ondersteuning in aanvulling op en afgestemd op het kerncurriculum voor leren en gedrag.

Tier 1: Primaire preventie

Preventie van probleemgedrag voor alle leerlingen en medewerkers in de school.

Kern/Basis Universele Instructie & Ondersteuning

Algemene instructie tav leren en gedrag (sociaal en emotioneel leren) en ondersteuning in alle settings.

Figuur 3: het drielaagspreventie model van SWPBS (Das & Blonk, 2017)

Op SWPBS scholen worden data verzameld om gedragsvraagstukken in de school transparant en communiceerbaar te maken. Een SWPBS school werkt met drie soorten data:

1. Data die helpen besluiten te nemen. Alle SWPBS scholen verzamelen systematisch data over schoolresultaten, welbevinden, verzuim (geoorloofd en ongeoorloofd) en incidenten, zoals klasse verwijdering en schorsing.
2. Data die de voortgang en de mate van kwaliteit van de implementatie van SWPBS monitoren
3. Data die de uitgevoerde interventies evalueren.

Medewerkers van een SWPBS-school starten meteen vanaf het eerste contact met het opbouwen van een vertrouwensrelatie met alle leerlingen en hun ouders. Dit doen ze door vanaf het allereerst moment de noodzaak van samenwerking te benadrukken. Ook samenwerking met professionele ketenpartners zoals jeugdzorg en maatschappelijk werk, maar ook maatschappelijke partners zoals sportclubs en stagebedrijven zijn onderdeel van de SWPBS aanpak. Er wordt naar gestreefd om van 'naast elkaar' werken te komen tot 'samen-werken'.

PBS team NL

Gonnie Albrecht
PI Research
Directeur

Monique Baard
Picapedia
Trainer, coach,
schoolbegeleider

Anita Blonk
Windesheim
Hogeschool hoofd-
docent, PBS coach/
ontwikkelaar,
onderzoeker

Trees Das
Fontys
Docent Master EN,
PBS coach/opleider
en ontwikkelaar

Emilie van Leeuwen
PI Research
Trainer/ontwikkelaar,
projectleider SWPBS

Monique Nelen
Windesheim
Senior docent en
consultant, PBS
coach en opleider,
onderzoeker

Inge Reijnders
PBSing
GZ psycholoog, PBS
coach

Samenwerken aan de kwaliteit van PBS in Nederland

Vanuit de universele principes van Schoolwide Positive Behavior Support werken aan een positief schoolklimaat op alle Nederlandse scholen.
Dat is kort gezegd het doel van het SWPBS-netwerk Nederland.
Vanuit dit netwerk werd in augustus 2015 het PBS-team.NL opgericht.

Het PBS-team.NL bestaat uit: Gonnie Albrecht, Anita Blonk, Trees Das, Emilie van Leeuwen en Monique Nelen. Tot voor kort maakten ook Monique Baard en Inge Reijnders deel uit van het team. Voor dit artikel zijn ze alle zeven telefonisch geïnterviewd.

De eerste jaren

Zo'n twaalf jaar geleden ontstonden in Nederland de eerste SWPBS-initiatieven. Geïnspireerd door positieve voorbeelden uit Amerika startten Inge Reijnders (vanuit Yorneo) en Monique Baard (als gedragsspecialist op drie sbo-scholen) op acht scholen met de implementatie van SWPBS, een schoolbrede aanpak van gedragsvraagstukken. 'We zijn gewoon maar begonnen,' vertelt Inge. 'We vertaalden het materiaal en liepen ongeveer een bladzijde voor op de scholen. Inmiddels zijn er 300 à 400 scholen die PBS omarmd hebben. Het is moeilijk om de exacte aantallen boven water te krijgen omdat PBS geen afgebakende methodiek is. Het is eerder een aanpak, die natuurlijk wel uit methodische elementen bestaat.'

Ook PI Research – centrum voor onderzoek, innovatie en opleiding voor jeugdzorg en onderwijs – en de hogescholen Fontys en Windesheim gingen in diezelfde periode met SWPBS aan de slag. Anita Blonk was destijds lector Evaluerend Handelen bij Fontys en vanuit dit lectoraat werd in 2009 de eerste SWPBS-conferentie georganiseerd. Ook werd met werkveldpartners een ontwikkelgroep gevormd en werd de implementatie van SWPBS op scholen onderzocht. PI Research, Windesheim en Fontys richtten kenniscentra op, er werden websites ingericht en opleidingen aangeboden.

Samenwerking

Na verloop van tijd kwam er echter ruis op de lijn en viel de ontwikkelgroep uit elkaar. Er waren visieverschillen, maar ook concurrerende financiële belangen speelden een rol. 'Ik had er buikpijn van,' vertelt Monique Nelen, 'terwijl we hetzelfde belangrijk vinden, kwamen we er toch samen niet uit.' Uiteindelijk werd de impasse doorbroken tijdens een tweedaagse die begeleid werd door de voorzitter van de Amerikaanse PBS-organisatie, hoogleraar Heather Peshak George, met het doel om de samenwerking weer op gang te brengen. 'Dat waren superleuke dagen,

waarin het lukte om het gedoe uit de weg te ruimen en weer constructief samen te gaan werken,' aldus Gonnie Albrecht.

Unaniem zijn de teamleden als het gaat over de noodzaak van die samenwerking om PBS in Nederland op een hoger plan te krijgen. Om een eenduidige kwaliteitsstandaard te krijgen, om meer materialen voor iedereen beschikbaar te maken, om uitwisseling en kennisdeling te bevorderen. Als belangrijk wapenfeit noemen alle teamleden de gezamenlijke certificering van PBS-scholen. In 2017 heeft het team hiervoor de certificeringscriteria vastgesteld en sinds dit jaar is de gezamenlijke certificering een feit.

Meerdere wegen naar Rome

Twee keer per jaar komt het team bij elkaar en daarnaast zijn er regelmatig telefonische vergaderingen. Een belangrijk gesprekspunt voor de komende tijd is de gezamenlijke certificering van PBS-coaches. Daarbij zullen ongetwijfeld ook inhoudelijke accentverschillen aan de orde komen. Bijvoorbeeld als het gaat om de mate van vraaggestuurd werken. Voor alle teamleden is de vraag van de school het uitgangspunt van de PBS-begeleiding. Maar het lijkt erop dat de PBS-coaches vanuit PI Research daarbij een wat sturender rol innemen dan die vanuit de hogescholen. 'Bij PI Research vinden we het ook een taak van de coach om scholen de integrale aanpak aan te bieden, omdat de kans op succes dan veel groter is,' stelt Emilie van Leeuwen. 'Het is te weinig om bijvoorbeeld alleen lessen in goed gedrag te geven. Ook datagestuurd werken is belangrijk, want op die manier kan een school veel efficiënter inspelen op gedragsmoeilikheden.'

De teamleden zijn er echter niet bang voor om ook over dit soort accentverschillen het gesprek aan te gaan. 'Er zijn meerdere wegen die naar Rome leiden,' is het motto. Het gaat om het uiteindelijke resultaat, en de weg ernaartoe mag best verschillend lopen.

Toekomstverwachtingen

Hoe denken de teamleden dat het Nederlandse PBS-landschap er over tien jaar uitziet, of beter: wat hopen ze? 'Dat het netwerk levendiger wordt en dat er meer mensen bij aanhaken,' aldus Monique Nelen. Een andere wens van veel teamleden is dat er meer onderzoek komt naar effectieve PBS-praktijken. Trees Das zou ook graag zien dat trauma-sensitief onderwijs en herstelrecht-interventies in de PBS-aanpak geïntegreerd worden. Emilie van Leeuwen heeft als heel concreet doel 'dat 50% van de scholen die met PBS werkt gecertificeerd is, of nog liever 70%.' Daarnaast hoopt ze dat de bekendheid van PBS groter wordt, vergelijkbaar met die van handelingsgericht werken.

De teamleden hebben ook hoge verwachtingen van de verbreding van PBS naar andere terreinen: PBS in de wijk, PBS in de sport. Monique Baard heeft de ervaring dat wanneer PBS op een school of in een regio goed loopt, het ook aanslaat bij gelieerde organisaties zoals kinderopvangcentra. Anita Blonk ziet zelfs mogelijkheden voor PBS in verzorgingshuizen: 'Overall waar mensen langere tijd met elkaar in groepen optrekken, is het toepasbaar.'

Irna van der Wekke

livetekenaar.nl

PBS op VSO Berkenhofcollege, Breda

Drie jaar geleden zijn we op VSO Het Berkenhofcollege gestart met het implementeren van PBS. We kwamen uit een situatie waar een onveilig gevoel de overhand had en veel incidenten plaatsvonden. De nood en wens om iets te veranderen was groot.

Doordat het team veel tijd en energie in PBS heeft gestopt hebben we een grote verandering ondergaan.

Er hangt een positieve sfeer in de school. Leerkrachten en leerlingen zijn positiever en complimenteren elkaar. Daarnaast werken we datagestueerd en zetten we gericht interventies in. We hebben een eenduidig beleid, zodat iedereen op dezelfde manier handelt. Dit zorgt ervoor dat er minder discussie is met leerlingen en consequenties duidelijk zijn.

We zijn als team blij met wat PBS voor ons heeft veranderd en opgeleverd!

Joop Stas, directeur

PBS op OBS de Meander, Amersfoort

Sinds de start van PBIS (november 2011) binnen onze school zijn de reacties overweldigend.

Komen nieuwe mensen binnen dan voelen zij iets in de school. Soms lastig aan te duiden wat het precies is, soms gemakkelijker te benoemen.

Sfeer, rust, positiviteit. Dat zijn dan de kernwoorden die er vallen. De omgang van de kinderen met elkaar is opvallend, zo ook de omgang tussen de teamleden.

Zoals de inspecteur in november 2017 verwoordde: "Het zit in de muren, het zit in de mensen!"

"Wij zijn trots op de resultaten die wij behalen. We are still going strong!"

PBS op Corderiuscollege, Amersfoort

De keuze om PBS met zijn heldere gedragsverwachtingen en positieve ondersteuning een centrale rol in de school te geven, heeft het klimaat totaal veranderd.

Onze *kernwaarden* hangen duidelijk zichtbaar boven de deur, posters in de lokalen geven verwachtingen aan en de schijf van vijf (systematische, positief pedagogische aanpak) is op docententafels aanwezig.

Dat zijn de uiterlijke kenmerken, maar het gaat in de praktijk veel dieper: van een school met vele regels zijn we getransformeerd naar een school waarin een bijna vanzelfsprekend *'zo doen we dat hier'* is ontstaan die, omdat dit positief geformuleerd is, breed gedragen wordt door leerlingen en personeel.

- # Wij zorgen samen voor een positieve sfeer
- # Wij komen voorbereid in de klas
- # Wij werken samen aan leerdoelen
- # Wij staan open voor feedback
- # Wij gaan respectvol om met elkaar en elkaars spullen

Hanneke Arpots

PBS op NSG Groenewoud, Nijmegen

“Zo doen wij het”

Alle eersteklassers krijgen tijdens de introductie in de eerste week van het schooljaar de folder “Zo doen wij het.”

De mentor bespreekt onze kernwaarden “*verantwoordelijk, veilig, duurzaam, en respectvol*” en vraagt aan de leerlingen wat deze voor hen persoonlijk betekenen.

Daphne: “Iedereen doet aardig, waardoor je niet bang bent jezelf te zijn. ”

Faye: “Als je jezelf bent, krijg je vrienden die bij je passen.”

Iedere leerling schrijft op wat hij belangrijk vindt.

Dat verzamelen we en hangen we op in de lokalen.

Onze nieuwe medewerkers krijgen een workshop over wat PBS op onze school betekent: duidelijke gedragsverwachtingen en werken vanuit een growth mindset.

“PBS helpt ons om vanuit een positieve grondhouding onze leerlingen een veilige en op ontwikkeling gerichte leeromgeving te bieden.”

PBS op Kandinsky College, Nijmegen

De waarden van onze school - **respect, verantwoordelijkheid en veiligheid** - hebben een steeds grotere betekenis gekregen. Daar waar eerst verantwoordelijkheid de betekenis had 'dat hoort bij jou', zoals de rommel opruimen in de aula, kent het nu meer een betekenis van *gezamenlijkheid*.

Sociale veiligheid is een steeds belangrijker thema, met een sterke preventieve focus dankzij PBS.

Respect in de zin van 'je mag zijn wie je bent' is een groot goed, waardoor leerlingen zich doorgaans prettig voelen.

We begonnen ooit met onze gedragsverwachtingen voor de leerlingen. Tegenwoordig zijn we steeds alerter op de gedragsverwach-

tingen naar elkaar als collega's en de wederkerigheid in de relatie met leerlingen.

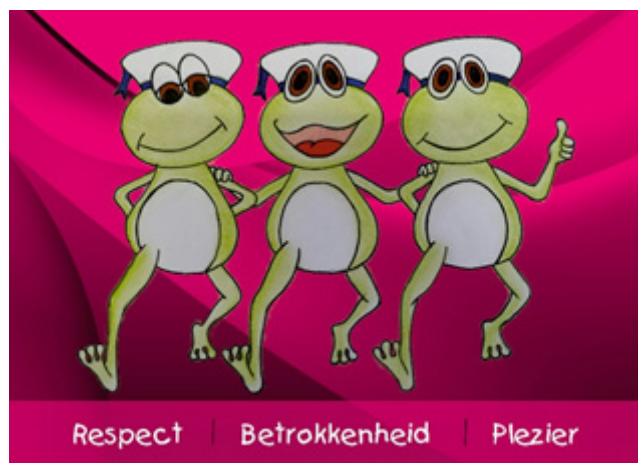
Bewustwording van gedrag is de start van beter met elkaar omgaan. Dit alles was niet op deze wijze tot stand gekomen zonder PBS.

Het is mooi om te zien dat ook studenten en starters dit meenemen in hun leerproces.

Gerrie den Toom, coördinator PBS

PBS op CBS Het Lichtschip, Ens

Het Lichtschip is een dorpsschool met doorgaans lieve, makkelijke kinderen, maar zo nu en dan gebeurde het toch dat er in de klas - door de chemie tussen al die lieve, makkelijke kinderen - dingen gebeurden die niet zo leuk waren. Ad hoc trokken we dan van alles uit de kast om de problemen op te lossen en vaak lukte dat ook wel. Echter, we wilden liever problemen voorkomen dan achteraf met kunst en vliegwerk oplossen.

Daarom kozen we voor SWPBS.

Het resultaat?

Een fijne sfeer, nauwelijks gedragsincidenten en een groot WIJ-gevoel tussen leerkrachten en kinderen.

Blij met PBS!

"Staying true to our PBS roots", the future of PBIS

Schools in the Netherlands, Europe, the United States and around the world have experienced the phenomenal growth of PBIS to improve the academic, behavioral and social and emotional growth of school children across all grades and all environments. This growth and impact of PBIS is built on some critical components of PBIS that translate to systems and practices that support student success.

First, PBIS should be distinguished from PBS. PBS is a term that represents the core features of the approach, has broad generality, and is not limited by its context or applicability (Dunlap, et al 2014). PBIS has come to refer to the application of PBS approaches in school contexts, often within a multi-tiered system matched to student needs.

PBIS can be conceptualized as adding a systems framework to those effective PBS practices to increase the implementation and sustainability of the approach.

The purpose of this paper is to discuss the distinguishing features of a PBS approach that are reflected in current practice or should be integrated into future work to a greater degree.

Then we will discuss the current and future of PBIS work within school systems: What we are learning and where we will likely be moving in the next five years.

PBS is defined as:

PBS is an approach to behavior support that includes an ongoing process of research-based assessment, intervention, and data-based decision making focused on building social and other functional competencies, creating supportive contexts, and preventing the occurrence of problem behaviors.

PBS relies on strategies that are respectful of a person's dignity and overall well-being and that are drawn primarily from behavioral, educational, and social sciences, although other evidence-based procedures may be incorporated. PBS may be applied within a multi-tiered framework at the level of the individual and at the level of larger systems (e.g., families, classrooms, schools, social service programs, and facilities). Kincaid et al. (2016)

This definition has several critical components that we need to attend to as it impacts our current and future practice.

At its core, PBS must stay true to our roots as driven by research-based assessment, intervention, and data-based decision making. This is the heart of the "science" of PBS and is not negotiable. That said, PBS must continue to be accepting of a wide range of assessment procedures, including indirect observation, surveys, and qualitative methods. It must also be open to broad range of mental health, medical, and behavioral interventions as long as those interventions have been shown to be effective and the impact can be directly and accurately measured.

Don Kincaid is professor aan de afdeling Kind & Familie van de Universiteit van Zuid Florida en coördinator van het Florida Centrum voor Inclusie, een universitair expertisecentrum voor ontwikkelingsstoornissen.

Hij richt zich op individuele handelingsplanning, PBS, beperkingen en school- en systeemverandering.

Hij is onderzoeker van een aantal PBS projecten. Deze projecten integreren op school gebaseerde positieve gedragsinterventies en ondersteuning binnen een meergelaagd ondersteuningssysteem.

Another critical characteristic is PBS's commitment to building social and other functional competencies, creating supportive contexts, and preventing the occurrence of problem behaviors. However, any PBS approach may emphasize only one aspect or type of intervention, not all three, but still be considered representative of PBS. For instance, a large systems-level intervention may introduce a clearly articulated, state-level policy change that would be considered an antecedent intervention and may not directly assess or teach specific skills or program consequences. However, such an intervention may be appropriate to communicate through a conference presentation or journal article if it is sufficiently powerful to produce change at the level of the practitioner or the support recipient.

The PBS approach took root over 30 years ago in a desire to deliver behavior support that was more respectful of a person's (or groups') dignity and overall well-being. PBS should still be committed to promoting positive strategies and reducing any reliance on aversive consequences that produce pain, physical harm, or intense physical and emotional distress. This standard is likely one that will stand the test of time as a touchstone about what PBS "stands for." The commitment to "respect" goes even further. It is difficult as a PBIS practitioner to advocate for respect for the recipient of "support" and not also to accept within one's own philosophy of life a respect for all of the members in that system of support. Do we treat parents, teachers, administrators, funders and policy-makers with respect? This is a difficult challenge for us in face of divisive and harmful behaviors by members of that system that may impact current and future outcomes for our children.

PBS has a unique capacity to be open and inclusive of new ideas, research, and evidence. This includes acceptance of a broad range of research methodologies, but does require that approaches be studied in multiple, well-controlled research studies to expand the breadth and depth of PBS practices. Perhaps the newest aspect of PBS is the application of the science within a multitiered framework at the level of the individual and the level of the larger systems (e.g., families, classrooms, schools, social service programs, and facilities as well as ultimately for entire societies. PBS values, in collaboration with behavior analysis and other sciences, have the capacity to have a significant impact on the development of a more effective education system, the production of a more caring and nurturing society, a reduction in the effects of poverty, and even a more compassionate form of capitalism (Biglan, 2015).

Given this continued commitment to these components of PBS, what does the future of school-wide PBIS, built on this framework, include? With guidance from the US OSEP TAC for PBIS (funded for it 5th, five-year cycle), PBIS will likely:

1. Address variables that impact the implementation of practices in a range of environments including rural, urban, and suburban settings;
2. Implement, integrate and align a range of evidence-based practices and systems to improve conditions for learning and to promote the well-being support ALL students;
3. Examine critical issues affecting our schools, students and families;
 - school violence
 - illegal use of drugs
 - discipline disproportionality
4. Improve behavior supports at the advanced tiers (Developing clear systems and supports for students needing targeted (Tier 2) and intensive (Tier 3) supports;
5. Improve the social and academic outcomes for students with disabilities; and
6. Enhance school climate and school safety.

I hope this agenda and its capacity to have a lasting positive impact on children, families and future citizens is as exciting to you as it is to me.

Biglan, A. (2015). *The nurture effect: How the science of human behavior can improve our lives and our world*. New Harbinger Publications. Kincaid, D., Dunlap, G., Kern, L., Lane, K., Bambara, L. Brown, F., Fox, L., Knoster. (2016). Positive Behavior Support: A Proposal for Updating and Refining the Definition. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 18(2), 69-73. doi:098300715604826. Dunlap, G., Kincaid, D., Horner, H., Knoster, T., & Bradshaw, C. (2014.) A comment on the term "Positive Behavior Support". *Journal of Positive Behavior Interventions*, 16, 133-136. doi:10.1177/1098300713497099

Yorneo, Hoogeveen

Wat is je naam en functie?

Wij zijn Els Worst, Ellen Lubbers & Inge van den Henden en wij zijn SWPBS coaches van Yorneo

Wat heeft SWPBS voor jou/jouw school/jouw loopbaan betekend?

SWPBS heeft ons opgeleverd dat we vanuit kennis en ervaring die we hebben opgedaan in de jeugdzorg iets kunnen toevoegen op scholen en leerkrachten ondersteunen met praktische handvatten. In de gezinnen die we ondersteunen zijn vaak al heftige gedragsproblemen aanwezig vanuit een negatieve interactie. De kennis die we hebben van gedrag en interactiepatronen zetten we in om preventief iets toe te voegen op scholen. Dus we wachten niet tot het gedrag van een kind of groep kinderen in een klas zo uit de hand loopt dat er intensieve zorg nodig is, maar we ondersteunen leerkrachten om het basisklimaat positief te versterken om te voorkomen dat kinderen deze intensieve ondersteuning nodig hebben.

Wat was jouw meest indrukwekkende ervaring mbt SWPBS?

In Drenthe werken we met veel scholen samen die al langer PBS geschoold zijn. We merkten dat het als externe coach lastig is om de verbinding te houden. Vaak worden we alleen ingevlogen als er problemen zijn. Je kan dan terugvallen op de SWPBS basis wat vaak al snel zorgt voor een positieve verandering maar het voelt toch vaak als brandjes blussen. We willen vanuit Yorneo proberen meer structureel aanwezig te zijn. We bieden nu de PBS scholen preventieve groepsbezoeken aan.

Eén keer per schooljaar proberen we alle leerkrachten en alle groepen te zien en observeren we op de groene basis van PBS en daar komen vaak Tips en Tops uit. Aan de hand van deze Tips en Tops wordt er dan een verdiepingscursus PBS georganiseerd.

Wat is jouw toekomstdroom voor SWPBS?

Dit vinden we een mooie ontwikkeling waarvan we hopen dat die nog verder uitgerold kan worden en dat nog veel meer scholen hier gebruik van gaan maken, want dat gunnen we alle leerlingen in Drenthe.

Ds. Joh. v.d. Wendeschool, Kampen

Why restorative practice?

Consider this..

"If a child doesn't know how to read, we **teach**

"If a child doesn't know how to swim, we **teach**

"If a child doesn't know how to multiply, we **teach**

"If a child doesn't know how to drive, we **teach**

"If a child doesn't know how to behave, we ...

Teach? Or punish?

Wat is je naam en functie?

Mijn naam is Germa Huls-Heerspink. Ik werk als locatieleider, intern begeleider en groepsleerkracht op de Ds. Joh. v.d. Wendeschool op Kampereiland. Daarnaast ben ik eigenaar van praktijk "MOOI MENS" in IJsselmuiden, waar ik werkzaam ben als kindertherapeut.

Wat heeft SWPBS voor jou/jouw school/jouw loopbaan betekend?

De Ds. Joh. v.d. Wendeschool is een kleine plattelands-school. Op dit moment telt onze school 50 leerlingen. Het grootste gedeelte van de leerlingen woont op een boerenbedrijf. Er is nauwelijks uitstroom naar het SBO. Dit betekent dat wij aan een diversiteit van leerlingen, met hun eigen specifieke leerbehoeften, onderwijs bieden.

Wij zijn met SWPBS begonnen in een tijd dat onze school laag scoorde met betrekking tot de eindresultaten. Tijdens de supervisie van mijn opleiding Master SEN heb ik dit bespreekbaar gemaakt. Ik wilde ontdekken welke interventies ingezet zouden kunnen worden om de scores te verbeteren. Na de supervisie werd ik gevraagd of wij pilotschool wilden worden voor SWPBS en dit in zouden willen zetten als interventie. Na overleg in het team hebben wij besloten dit te gaan doen. Dit met het doel het schoolklimaat te verbeteren en het leerrendement én de scores te verhogen.

Het resultaat mag er zijn. Zowel schoolklimaat als scores zijn verbeterd. Het is motiverend van bezoekers van onze school te horen dat de sfeer in school en het gedrag van de kinderen positief veranderd is. Ook vanuit het Voortgezet Onderwijs krijgen wij positieve reacties. Ik ben trots hier als PBS coach een bijdrage aan gegeven te hebben.

In mijn praktijk als kindertherapeut, zet ik SWPBS in bij het coachen van ouders met betrekking tot de opvoeding van hun kinderen. Het is prachtig om te zien dat ook hier SWPBS mooie resultaten oplevert.

Wat was jouw meest indrukwekkende ervaring m.b.t. SWPBS?

Tijdens een SWPBS conferentie in Chicago werd gezegd: "It's me that has to change". Ik besef dat ik zelf, door het werken met SWPBS, een andere basishouding heb ingenomen. Ik ben met een andere bril naar mensen om mij heen gaan kijken. Daarbij heb ik ingezien dat je gedrag los moet koppelen van de persoon, wil je de persoon zelf zien. Bij SWPBS spreek je verwachtingen uit. Hierbij vermijd je afwijzing of afkeuring en verwijst je op een respectvolle en vriendelijke manier naar het gewenste gedrag. Hiermee bepaal je de kaders en geef je een kans om gedrag correct uit te voeren. Je maakt op een andere manier contact en gaat mensen op een andere wijze "zien".

Wat is jouw toekomstdroom voor SWPBS?

Mijn toekomstdroom voor SWPBS is dat het zich als een olievlek uitspreidt vanuit de scholen en bedrijven die dit inzetten naar de maatschappij waarin wij leven. Als er meer mensen door een SWPBS bril leren kijken, zal dat de wereld mooier kleuren.

Kandinsky, Nijmegen

Wat is je naam en functie?

Mijn naam is Maria Urselmann en ik werk als teamleider VMBO op het Kandinsky College.

Wat heeft SWPBS voor jou/jouw school/jouw loopbaan betekend?

Voor mijzelf:

orde dwong ik af door middel van autoritair optreden, nu door PBS handelen. Het heeft van mij een aardiger mens gemaakt.

Voor de school:

sterke verbetering van de sfeer op school. Geen regels maar duidelijke positief geformuleerde verwachtingen. Er is een cultuur ontstaan waarbij we elkaar op een positieve manier kunnen aanspreken op gemaakte afspraken.

Wat was jouw meest indrukwekkende ervaring mbt SWPBS?

De totale onderdompeling in PBS tijdens de conferentie in St.Louis

Wat is jouw toekomstdroom mbt SWPBS?

Dat PBS bij alle mensen in de genen gaat zitten.

Wat is je naam en functie?

Mijn naam is Dorothé Hazenberg en ik werk als zorgcoördinator op het Kandinsky College.

Wat heeft SWPBS voor jou/jouw school/jouw loopbaan betekend?

Voor mijzelf:

een nieuwe impuls met het gevoel in een positieve flow te zitten en echt iets te bereiken. Heel prettig.

Voor de school: een andere manier van benaderen waardoor een betere sfeer is ontstaan. Duidelijke gedragsverwachtingen blijken de basis van goede omgang met elkaar te zijn in school. Er is een duidelijk verschil met de tijd voordat we PBS school waren.

Wat was jouw meest indrukwekkende ervaring mbt SWPBS?

De dagen dat we gebaseerd op data interventies hebben uitgevoerd en de effectenmeting hebben gedaan. Heel spannend! Maar het had effect! Op basis daarvan konden we voorlichting geven aan al het personeel en werd met ruim 90% ervoor gekozen om PBS school te worden. Een heel bijzondere dag! Ook de conferentie in St. Louis. Verschillende keren experience day bij ons op school. Je merkt dan dat je trots bent op wat tot stand is gekomen. Fijne dagen!

Wat is jouw toekomstdroom mbt SWPBS?

Net als Maria: dat PBS bij iedereen in de genen zit. We weten niet meer beter, de positiviteit is overal merkbaar.

Voorbeelden van....

Gedragsmatrix (Nijmeegse Scholen Gemeenschap - NSG)

Beloningssysteem (OBS De Meander)

Ik heb alle spullen voor me die ik nodig heb en ik zit klaar met het stille teken

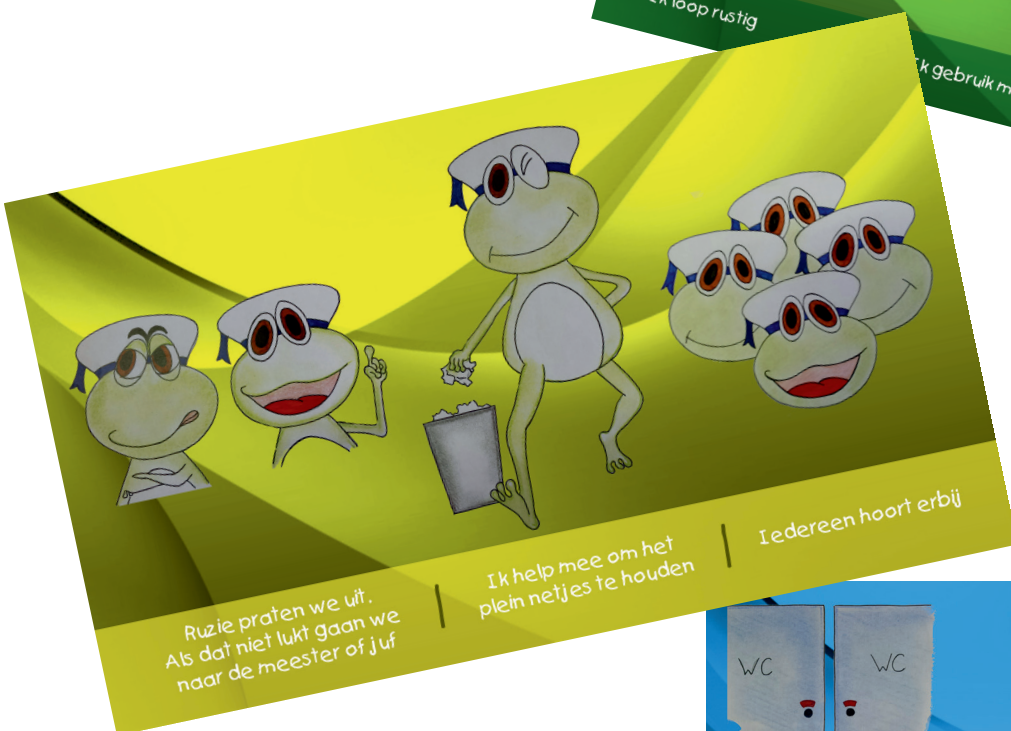
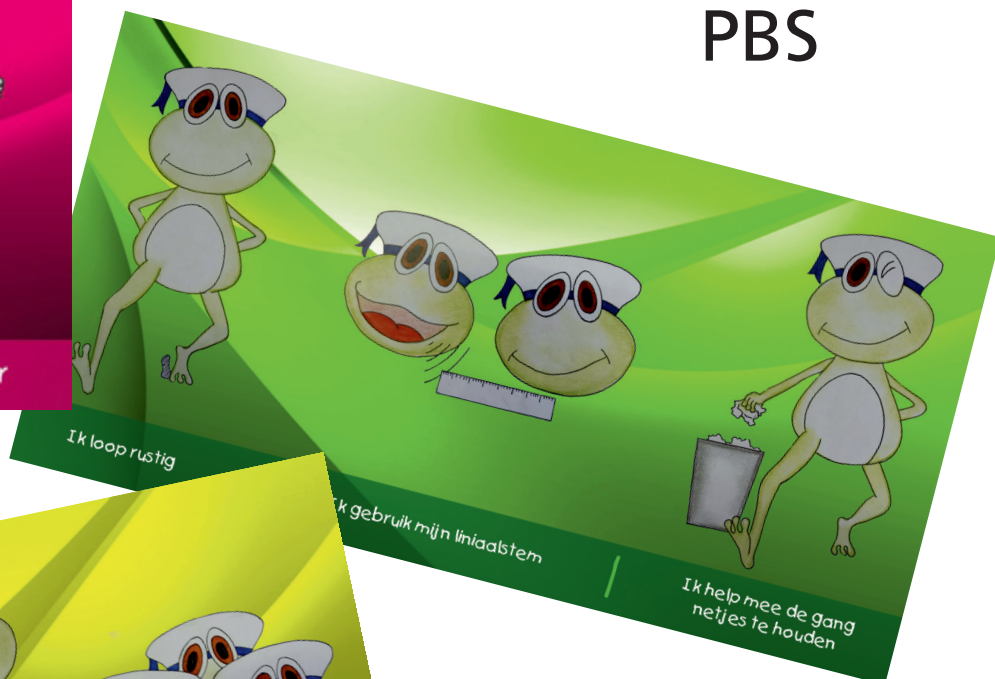
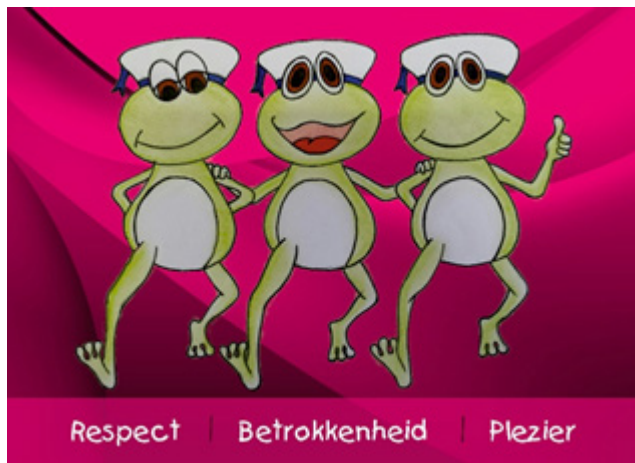
Groepje 1		81		
Groepje 2		81		
Groepje 3				
Groepje 4				
Groepje 5				

Voor elke 5 streepjes krijgt jouw groepje een muntje voor in de koker

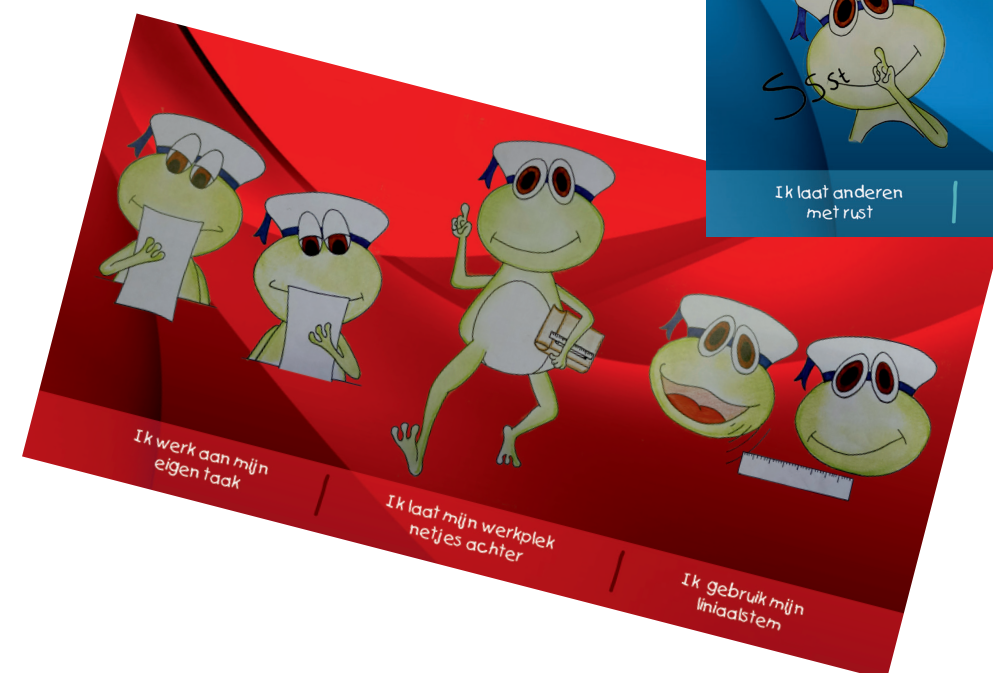
Tegels (Lingecollege)

PBS

Positive Behavior Support is onze manier van omgaan met gedrag. Onze gedragsmascotte (het kikkertje) kom je overal in en om de school tegen en helpt ons herinneren aan de gedragsverwachtingen die we met elkaar hebben geformuleerd.

School Wide Positive Behaviour Support

Preventief inzetten op een positief en veilig leer- en werkklimaat

Voorkomen van pesten en werkdruk op scholen en bevorderen van leerresultaten en motivatie

1. Basiscursus SWPBS

Voor mensen die actief zijn (of worden) in het PBS team en voor leraren die gaan werken op een PBS school. Na deze cursus ben je in staat om binnen het PBS team te weten waar jij kunt bijdragen aan de schoolontwikkeling en hoe je je rol als PBS-vertegenwoordiger in het schoolteam kunt oppakken. Leraren, nieuw op een SWPBS-school, kunnen snel deze schoolontwikkeling plaatsen en hun eigen rol hierin oppakken in het schoolteam.

2. PBS coach opleiding en intervisie, werkend in/met een school die SWPBS invoert

De PBS-coach is een ervaren, reeds goed geschoolde begeleider op het terrein van veranderprocessen in scholen. De cursus voor PBS-coach biedt een gedegen inhoudelijke basis om scholen gedurende een aantal jaren te begeleiden, specifiek bij de implementatie van SWPBS. De PBS-coach werkt daarbij vanuit het principe dat de school zelf in toenemende mate de leiding neemt in het realiseren van duurzame veranderingen door middel van de PBS-aanpak.

3. PBS Specialist

De PBS-specialist is een interne of externe medewerker (bijvoorbeeld uit de jeugdzorg of een dienst ambulante begeleiding) die ondersteunend is voor leerlingen, personeel en ouders door de zogenaamde gele en rode interventies adequaat in te zetten. Deze interventies worden ingezet bij personeel en leerlingen die meer ondersteuning nodig hebben dan in het basisaanbod wordt geboden. De specialist is in staat om interventies voor risicogroepen (zogenaamde gele interventies) en individuele ondersteuningsplannen (rode interventies) vorm te geven en dit te organiseren in de eigen school.

4. Datamanagement SWPBS

De cursus datamanagement betreft een gerichte verdieping voor de datamanager/praktijkonderzoeker over het verwerven, analyseren, presenteren en communiceren van data in SWPBS-scholen. In twee opleidingsdagen wordt aandacht besteed aan de drie functies van data: voorbereiding besluitvorming, monitoren en evalueren van de implementatiegraad van SWPBS op de school en het beoordelen van resultaten van SWPBS. Daarnaast wordt een overzicht gegeven van mogelijke vormen van data en worden gangbare (SWPBS)instrumenten besproken.

Meer informatie en inschrijven:
fontys.nl/swpbs
pbswindesheim.nl